

УДК 811.161.2'35(045)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/76-3-17>

**Світлана ЛИТВИНСЬКА**,  
orcid.org/0000-0002-5761-5124  
кандидат філологічних наук, доцент,  
завідувач кафедри української мови та культури  
Національного авіаційного університету  
(Київ, Україна) [svitlana.lytvynska@npp.nau.edu.ua](mailto:svitlana.lytvynska@npp.nau.edu.ua)

**Оксана ПРИХОДЬКО**,  
orcid.org/0000-0002-9441-4196  
кандидат педагогічних наук, доцент,  
доцент кафедри української мови та культури  
Національного авіаційного університету  
(Київ, Україна) [oksana.prykhodko@npp.nau.edu.ua](mailto:oksana.prykhodko@npp.nau.edu.ua)

**Анастасія СІБРУК**,  
orcid.org/0000-0002-4007-2450  
кандидат філологічних наук, доцент,  
доцент кафедри української мови та культури  
Національного авіаційного університету  
(Київ, Україна) [anastasiia.sibruk@npp.nau.edu.ua](mailto:anastasiia.sibruk@npp.nau.edu.ua)

## З ІСТОРІЇ БУКВЕНИХ ПОЗНАЧЕНЬ ГОЛОСНИХ ЗВУКІВ «И» / «І» В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

У статті з огляду на сучасні потреби розвитку української мови як державної проаналізовано зміни в Українському правописі в редакції 2019 року. Узагальнено знання про наукове підґрунтя української орфографічної традиції вживання букви «И» на матеріалах словників Б. Грінченка та Д. Яворницького.

Акцентовано увагу на відновленні української орфографічної традиції, зафіксованої у всеукраїнському «харківському» правописі 1928 р., на рішучому очищенні від ідеологічних нашарувань й штучних упереджень. На словниковому матеріалі видань початку ХХ ст. («Словарь української мови» Б. Грінченка і «Словник української мови» Д. Яворницького) вивчено й осмислено приклади написання слів ще до примусової зміни мовних норм у 1933 році. З'ясовано, що в цих словниках разом нараховується 143 слова, які починаються з букви «И». Виявлено, що так вимовляли і записували слова на позначення різних частин мови, а саме: іменників, прикметників, дієслів, прислівників, прийменників, часток, сполучників, вигуків. Іменники позначали назви рослин і тварин, осіб, релігійних і казкових персонажів, абстрактні поняття. Багато прикладів із побутової лексики. Більшість прикметників і дієслів є похідними від іменників. До слів додано не лише пояснення, а й яскраві зразки їх використання в реченнях. Визнано, що слова з початковою «И» активно вживалися у всіх регіонах України, в літературній мові й діалектах. Також у словниках репрезентовано форми іменників III і IV відмін однини в родовому і давальному відмінках, у закінченнях яких записано «И», а не «І».

Доведено, що потрібно відновити перервану тоталітарною системою орфографічну традицію української мови. Підтверджено правомірність повернення в Українському правописі в редакції 2019 року до практики вживання «И» на початку слів і в закінченнях іменників III і IV відмін однини в родовому і давальному відмінках. Необхідно розширити діапазон таких слів, використавши ресурси зі словників Б. Грінченка й Д. Яворницького, а також уважно переглянути написання слів, що наявні в сучасних словниках із початковою «І». Важливо дотримуватися вимог Українського правопису в редакції 2019 р., вивчати історію українського правописного кодексу й словникарства.

**Ключові слова:** українська мова, орфографічна традиція, абетка, буква, словник, правопис.

**Svitlana LYTVYNSKA,**  
orcid.org/0000-0002-5761-5124

PhD in Philology,  
Head of the Ukrainian Language and Culture Department  
National Aviation University  
(Kyiv, Ukraine) svitlana.lytvynska@npp.nau.edu.ua

**Oksana PRYKHODKO,**  
orcid.org/0000-0002-9441-4196

PhD in Pedagogy,  
Associate Professor at the Ukrainian Language and Culture Department  
National Aviation University  
(Kyiv, Ukraine) oksana.prykhodko@npp.nau.edu.ua

**Anastasiia SIBRUK,**  
orcid.org/0000-0002-4007-2450

PhD in Philology,  
Associate Professor at the Ukrainian Language and Culture Department  
National Aviation University  
(Kyiv, Ukraine) anastasiia.sibruk@npp.nau.edu.ua

## FROM THE HISTORY OF LETTER DESIGNATIONS OF VOWEL SOUNDS “І” / “И” IN UKRAINIAN LANGUAGE

*In view of the current needs of the Ukrainian language development as a state, the article analyses the changes in Ukrainian spelling in the 2019 edition. The knowledge about the scientific basis of the Ukrainian spelling tradition of using the letter “И” is summarized based on the materials of the B. Grinchenko and D. Yavornytskyi dictionaries.*

*Attention is focused on the restoration of the Ukrainian spelling tradition, recorded in the all-Ukrainian “Kharkiv” orthography of 1928, on the decisive cleansing of ideological layers and artificial prejudices. On the dictionary material of publications of the beginning of the 20th century (“Dictionary of the Ukrainian Language” by B. Grinchenko and “Dictionary of the Ukrainian Language” by D. Yavornytskyi) studied and elaborated examples of writing words even before the forced change of language norms in 1933. It has been found that these dictionaries contain a total of 143 words that begin with the letter “И”. It was found that words were pronounced and written down to indicate different parts of speech, namely: nouns, adjectives, verbs, adverbs, prepositions, particles, conjunctions, exclamations. Nouns indicated the names of plants and animals, persons, religious and fairy-tale characters, abstract concepts. Many examples from everyday vocabulary. Most adjectives and verbs are derived from nouns. Not only explanations are added to the words, but also vivid examples of their use in sentences. It is recognized that words with the initial “И” were actively used in all regions of Ukraine, in the literary language and dialects. The dictionaries also represent the III and IV singular forms of nouns in the genitive and dative cases, in the endings of which “И” is written instead of “І”.*

*It is proved that it is necessary to restore the spelling tradition of the Ukrainian language, which was interrupted by the totalitarian system. The legality of returning in the 2019 version of the Ukrainian orthography to the practice of using “И” at the beginning of words and in the endings of nouns of the III and IV declensions of the singular in the genitive and dative cases has been confirmed. It is necessary to expand the range of such words, using resources from the dictionaries of B. Grinchenko and D. Yavornytskyi, as well as carefully review the spelling of words that are available in modern dictionaries with the initial “І”. It is important to follow the requirements of the Ukrainian spelling in the 2019 edition, to study the history of the Ukrainian spelling code and vocabulary.*

**Key words:** Ukrainian language, orthographic tradition, alphabet, letter, dictionary, spelling.

**Постановка проблеми.** Вивчення мови завжди передбачає опанування її звуками, словами, алфавітом, а переважна більшість сучасних мов мають обидві комунікативні форми – усну і писемну. Оскільки українська мова має давні традиції, то дослідження з історії її становлення й розвитку потрібні для пізнання культури й національної ідентичності українського народу.

Із моменту отримання Україною статусу незалежної й суверенної держави (1991 р.) україн-

ський народ активно позбувається імперських українофобських ідеологічних нашарувань і міфів, зокрема й у своїй мові, яку конституційно визнав державною мовою. Наразі активно повертаються заборонені слова, поняття, мовні форми і навіть букви традиційного українського алфавіту. Ці процеси вже відбито в Українському правописі, починаючи з його третьої редакції 1990 року, коли було повернуто до активного вжитку букву «І» та кличний відмінок. У виданні Українського пра-

вопису в редакції 2019 року продовжено відновлення української мовної традиції.

**Аналіз досліджень.** Абетка і правопис української мови завжди знаходилися в епіцентрі наукових досліджень. Під час написання статті опрацьовано матеріали з історії українського правопису І. Огієнка, Й. Дзендзелівського, В. Німчука, С. Литвинської, А. Сібрук. Так, І. Огієнко назвав 50 правописних систем, що були розроблені до моменту створення всеукраїнського «харківського» правопису 1928 р., серед яких окремо відзначив правопис «грінченківку», запропоновану Б. Грінченком.

Аналізуючи особливості впорядкування українського правопису на початку ХХ ст., Й. Дзендзелівський відзначив важливу роль чотиритомника «Словарь української мови» Б. Грінченка, а також його наукових розвідок, присвячених вивченню проблем правописної системи української мови кінця ХІХ – початку ХХ століть.

У праці «Проблеми українського правопису ХХ – початку ХХІ ст.» В. Німчук аргументовано довів необхідність відродити орфографічні традиції української мови, позбутися насаджених чужомовних елементів у правописі. В дослідженні С. Литвинської й А. Сібрук акцентовано увагу на правомірності відновлення написання слів із початковим «**И**», оскільки традиційно такі слова вживалися в українській мові, а правописні норми були змінені в 1933 році з метою штучного наближення, а в подальшому злиття української й російської мов.

Проаналізовано написання слів із початковим «**И**», які записані в найбільших українсько-російських словниках початку ХХ ст. Це такі видання, як «Словарь української мови» Б. Грінченка і «Словник української мови» Д. Яворницького.

Опрацьовано Український правопис у редакції 2019 року, в якому покладено початок відновленню практики написання «**И**» на початку слів та в закінченнях іменників ІІІ і ІV відмін однини в родовому і давальному відмінках.

**Мета статті** – узагальнення знань про наукове підґрунтя української орфографічної традиції вживання букви «**И**» на матеріалах словників Б. Грінченка та Д. Яворницького.

**Виклад основного матеріалу.** У редакції 2019 року Українського правопису (Український правопис, 2019: 11) частково відновлено вживання букви «**И**» замість букви «**І**» в написанні відмінкових форм іменників й на початку кількох слів. Так, у § 95 (Український правопис, 2019: 128) рекомендовано як варіант у формах родового і давального відмінків однини іменників ІІІ відміни,

які в називному відмінку закінчуються на **-ть**, писати закінчення **-и**, а саме: Руси, незалежності, крові, любові, соли, осени (Русі, незалежності, крові, любові, солі, осені). А також іменники, які позначають абстрактні поняття, замінювати словоформами із суфіксом **-ин** замість **-ін**: широчінь – широчина, глибочінь – глибочина, височінь – височина. Така варіантність написання слів уведена з метою повернення деяких особливостей «харківського» правопису 1928 року.

Повернення до орфографічних традицій української мови, що були зафіксовані у «харківському» правописі, має значиме наукове підґрунтя. Це був перший всеукраїнський правопис, упорядкований мовознавцями з Наддніпрянщини і Західної України. У цьому правописі було зібрано й акумульовано ті орфографічні традиції, які історично розвинулися в українській мові й не містили ніякого ідеологічного нашарування.

Однак внаслідок репресій і згортання політики українізації тогочасною державною владою було скасовано як «націоналістичних» низку важливих норм «харківського» правопису. У 1933 році було схвалено такий новий правопис, норми якого зросійщували українську мову. Цей силоміць насаджений мовний кодекс зі змінами і доповненнями функціонував до 1989 року.

Наразі важливо деякі з традицій харківського правопису, що підтверджують унікальність й оригінальність української мови, відродити. Це позитивно вплине на мовну практику українців у ХХІ столітті. Одним із прикладів відродження автентичних традицій є розширення вживання звука і букви «**И**» в українській мові.

В § 2 Українського правопису в редакції 2019 року (Український правопис, 2019: 11) нарешті повернулися до орфографічної традиції вживати голосний звук [И] і писати букву «**И**» на початку деяких слів. Наразі правопис регламентує варіативне написання іменників *ірий* – *ирій*, *ірод* – *ирод*. Без варіантів потрібно писати дієслово *икати*, іменник *икання*, вигук *ич!*, частку *ич який хитрий*.

Це потрібний обнадійливий крок на шляху відродження й спадковості традицій. Ще в словниках і граматиках І. Ужєвича, П. Беринди, М. Смотрицького зібрано слова, які починалися з «**И**». У кінці ХІХ – на початку ХХ століття в українській мові нараховувалося багато слів, які починалися з «**И**». Цей факт зафіксовано в словниках Б. Грінченка і Д. Яворницького (Литвинська, 2024: 39).

За підрахунками сучасних науковців, у виданні «Словарь української мови» Б. Грінченка (Словарь, 1907–1909: 192–194) «зафіксовано 97 слів

на «И», зокрема: **ива**, **идол**, **икавка**, **Ирод**, **ирій**, **индичка**, **индик** та ін. [1]. Також 288 слів на «І» / «Ї», 26 слів на «Й». Тобто співвідношення слів на «И» зі словами на «І» / «Ї» становило приблизно один до трьох!» (Литвинська, 2024: 35).

Цю зафіксовану кількість слів на «И» у словнику репрезентують: 51 іменник, 25 прикметників, 7 дієслів, 13 прислівників, 1 вигук. Серед іменників наявні назви рослин (**ива**, **ивилга**, **имберець**, **инжир**), тварин (**индик**, **ириця**), осіб (**ирстенин**), релігійних і казкових персонажів (**идол**, **идоляка**, **инджибаба**), абстрактних понять (**инализа**, **индута**, **импет**), побутова лексика (**индичня**, **иверень**, **имбирівка**, **иржа**, **ирха**, **ирчок**, **искра**) та ін.

Прикметники і дієслова репрезентовані часто похідними від іменників словами: **индичий**, **индичитися**, **иржавий**, **иржавіти**, **ирстити**, **ирститися** (**хрестити** і **хреститися**), **искрити**, **искрявий**, **искрястий**. Також зустрічаємо **иноземний**, **иномовний**, **инаковий**, **илкий**. Тринадцять часто вживаних прислівників: **инако**, **инколи**, **ин'як**. Один вигук – **ит!**

До більшості з цих слів наведено не лише пояснення (тлумачення), а й підібрано цікаві зразки слововживання в мовленні. Наприклад:

– «Аби наш битий шлях переп'яти і перший **импет** ляцький зупинити» (Словарь 1907–1909: 192). **Импет** (ім.) – це **натиск**, **сила**.

– «Та пропив чоловік **индика**, а жінка **индичку** й **индиченя**» (Словарь, 1907–1909: 193). **Индик**, **индичка**, **индиченя** (ім.) – це варіанти написання **індик**, **індичка**, **індиченя**.

– «Так було тоді тільки два перевози. Заплатив було **индута**, то й пропустять» (Словарь, 1907–1909: 193). **Индута** (ім.) – це **податок**.

– «Однаковісінько йому, чи так, чи, може, **ин'як**» (Словарь, 1907–1909: 193). **Ин'як** (присл.) – це **інакше**.

– «Птице, **ирице**, ходи до нас вечерю їсти» (Словарь, 1907–1909: 193). **Ириця** (ім.) – це **пташка**, що повернулася з **ирию**.

– «Не покуштувала масла, як купувала, а воно **илке**» (Словарь, 1907–1909: 192). **Илкий** (прикм.) – це **прогірклий**, **зіпсований**.

– «Ішов раз бідний **ирстенин** дитину **ирстити**, та не міг найти кумів» (Словарь, 1907–1909: 194). **Ирстенин** (ім.), **ирстити** (дієсл.) – це **християнин**, **хрестити**.

– «**Ит**, не знать чого ти турбуєшся» (Словарь, 1907–1909: 194). **Ит** – це вигук.

У Грінченковому словнику, крім початкового «И», зафіксовано ще й «И» в закінченні іменників III відміни у родовому і давальному відмінках (**радости**, **любви**, **вірности**, **дійности**, **соли**) та в

закінченні іменників IV відміни також у родовому й давальному відмінках (**імени**, **племену**).

Наведені слова є важливим наочним доказом поширення слів та відмінкових форм іменників на «И» в українській мові в кін. XIX ст. – поч. XX ст. Адже матеріали для цього чотиритомного перекладного українсько-російського словника «Словарь української мови» (1907–1909 рр.) збирали протягом 46 років члени редакції журналу «Кіевская старина» та письменники, а упорядкував зібраний доробок Б. Грінченко. Крім того, він додав ще матеріали з фольклорних джерел, із творів художньої літератури, власноручних діалектних записів тощо.

Це видання стало словником живої української мови обсягом у понад 68 000 слів, яке й досі не втратило свого значення і вважається найповнішим український словником початку XX століття. Важливо, що Б. Грінченко для українськомовної частини словника розробив правописну систему – грінченківку. Саме Грінченків правопис відродив використання традиційної української абетки, вживання якої на Наддніпрянщині було заборонене Емським указом протягом 1876 по 1907 роки. Також Б. Грінченко відстояв у абетці української мови букву **И** замість російської **Ы**, оскільки вважав, що це «заважає правильному накресленню звуків мови, спотворює зовнішній вигляд зображуваних слів частим уживанням **Ы**», адже за насадженням московським правописом писали **тэрпеты**, **сын**, **маты**. Своє бачення правопису української мови Б. Грінченко оприлюднив у розвідках «Три питання нашого правопису» (Грінченко, 1908: 1–38) і «К вопросу о правописании украинского языка» (Грінченко, 1907: 1–13), а практично застосував у словнику (Словарь, 1907–1909).

І. Огієнко висловив таку думку: «Року 1908–1909 вийшов відомий «Словарь української мови», що його редагував Б. Грінченко, – правопис цього Словника був прийнятий по всіх українських редакціях та виданнях. Ось цей правопис, як вислід збірної праці письменників всього XIX століття й усього українського народу, і запанував в Україні, і держиться в нас аж до сьогодні» (Огієнко, 2004: 356).

Слушно зауважив Й. Дзензелівський, що Б. Грінченко створив оригінальну і найдосконалішу правописну систему з усіх попередніх дожовтневих правописних систем української мови (Дзензелівський, 1971: 74). В основу Грінченкового правопису покладено фонетико-морфологічний принцип. Це стало базою для «Найголовніших правил українського правопису» 1921 р.,

згодом було використано як складову всеукраїнського «харківського» правопису і навіть сучасного чинного Українського правопису.

Відомий український історик і фольклорист Д. Яворницький також активно допомагав Б. Грінченкові у роботі над вищезазначеним першим українсько-російським словником (через цезурні обмеження попередньо видавалися лише російсько-українські словники). У передмові до цього словника Б. Грінченко відмітив, що за період 1902–1905 рр. Д. Яворницький надіслав йому 1 515 слів. Але Д. Яворницький особисто напояв на іншій цифрі – 2 500 слів (Яворницький, 2017: 9).

Після публікації Грінченкового словника невтомний Д. Яворницький продовжив лексикографічну роботу над створенням ще одного великого словника української мови, оскільки вважав опублікований словник Б. Грінченка недосконалим (Литвинська, Сібрук, 2024: 35). Збирати матеріали Д. Яворницькому допомогли М. Лободовський, О. Косач (Олена Пчілка), В. Мошков (Яворницький, 2017: 8). Що є свідченням усвідомлення української еліти обсягу лексичного багатства української мови. І це дійсно так. Д. Яворницький поповнював свій словник до кінця свого життя (помер 1940 р.). Якщо взяти до уваги інформацію з його листування, то він зібрав понад 50 000 слів.

І том «Словника української мови» Д. Яворницького опубліковано в 1920 р. у видавництві «Слово». У 1924–1925 рр. було підготовлено до друку наступні два томи словника, але вони залишилися неопублікованими спочатку через брак паперу, а потім рукописи цих томів були втрачені або під час війни (1941–1945 рр.), або, можливо, ще до початку війни.

У I томі словника Д. Яворницького зафіксовано 46 слів із початковим «И», яких немає у чотиритомнику Б. Грінченка. Якщо «Словарь української мови» Б. Грінченка фіксує слова *идол*, *индик*, *ирод*, то у своєму словнику Д. Яворницький лише доповнює – *идолянин*, *индика*, *Иродище*, *иродка*, *иродча*. Наприклад:

– «Ти кажи, *идоляне*, чи всі тридцять лошаків продали у Ростові» (Яворницький, 2017: 319).

– «*Индика* – сама урічлива птиця», «*Индик* – надутый, чванливый человекъ» (Яворницький, 2017: 319).

– «*Ироде*, *Иродище*! Не пускай своїх дочок на християнську віру!» (Яворницький, 2017: 320).

– «*Ироде*, *Иродище*! Не пускай своїх дочок на християнську віру!» (Яворницький, 2017: 320).

На Харківщині й Катеринославщині зафіксовано й додано до словника такі слова:

– *игрище* («м'єсто для муштрованья козаковъ» (Яворницький, 2017: 319));

– *Илюха* («Петро хворий, а *Илюха* дурний» (Яворницький, 2017: 319));

– *имконути* («внезапно упасть, уйти, убраться» (Яворницький, 2017: 319));

– *ист* («должное, то, что, надлежит кому по праву. Як ділили траву на лугах, я й кажу ділиєві: ти дай мені *ист*, а прибавки мені не треба; твоєї зайвої трави я не потребуу» (Яворницький, 2017: 320));

– *истий* («истый, настоящий. *Иста* мама: вся мамина врода і вдача, неначе дві паляниці одного печева» (Яворницький, 2017: 320));

– *истино* («истинно, точно. *Истино* так, неначе чоловік з жінкою скуповуютьця на нове господарство» (Яворницький, 2017: 320)).

На Поділлі й на Галичині історик і лексикограф Д. Яворницький записав: *Исусова піхота* («так звать на Поділлі дяків та паламарів, які бувало літом пробираютьця піхотою до Камєнця за парафіями» (Яворницький, 2017: 320)), *исьмо*, *сьмо*, *исте*, *сте*, *им* (скорочена форма дієслова *єсмь* (Яворницький, 2017: 321)), *ичвина* (деталь до саней).

Загалом Д. Яворницький у першому томі словника опублікував серед слів з початковим «И» іменників – 29, прикметників і дієприкметників – 6, дієслів – 5, прислівників – 3, вигуків – 2 (*уж!* *уже!*), сполучників – 1 (*ижеби*).

Цікаво відзначити такі аспекти. Якщо Б. Грінченко зафіксував іменник *инжир*, то Д. Яворницький – прикметник *инжировий* («*инжирове дерево*»). Також Д. Яворницьким додатково записано слова іншомовного походження – *индуктовий*, *индуктор*, *инквизиція*, *инквировати*, *инстигукати*, *интенція*, *индитій*, *индитьба*. Навіть нині часто вживане слово *истит*.

Можливо, вже після публікації I тому словника Д. Яворницький ще записав слова з початковим «И», але його архів частково втрачений, відомості не збереглися.

**Висновки.** Підсумовуючи вище зазначене, можна констатувати, що у словниках Б. Грінченка й Д. Яворницького зафіксовано разом 143 слова з початковим «И», а також форми іменників III і IV відмін однини в родовому і давальному відмінках із закінченнями на «И» (хоч у мовленні українців таких слів могло бути й більше). Ці записані й збережені слова є підставою стверджувати, що такі факти є підтвердженням власної орфографічної традиції української мови.

Зміни в українському правописі в редакції 1933 року були впроваджені силоміць, з ідеологічною метою штучного наближення української мови до російської як двох близьких «братніх» мов. Наразі триває очищення української мови від російських нашарувань, відновлення її автентичної орфографічної традиції тощо. Повернення в Українському правописі редакції 2019 р. до мовної практика вживання «И» на початку слів і в закінченнях іменників III і IV відмін однини в родовому і давальному відмінках є беззаперечним

підтвердженням цього процесу. Важливо розширити у правописі й сучасних словниках діапазон таких слів, використавши ресурси зі словників

Б. Грінченка й Д. Яворницького, а також уважно переглянути написання слів, що наявні в сучасних словниках із початковою «І».

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Горещкий П.Й. Історія української лексикографії. Київ : АН УРСР, 1963. 244 с.
2. Грінченко Б. К вопросу о правописании украинского языка. 1907. Цифрова бібліотека Бориса Грінченка. URL: <https://drive.google.com/file/d/1vELv3RAn4y4MMFVSSYVj8y3HfNmvMAoC/view> (дата звернення – 15.04.2024).
3. Грінченко Б. Три питання нашого правопису. 1908. Цифрова бібліотека Бориса Грінченка. URL: <https://dl.kubg.edu.ua/items/show/18> (дата звернення – 15.04.2024).
4. Дзєндзелівський Й. О. Заходи Петербурзької академії наук щодо впорядкування українського правопису. *Мовознавство*. 1971. № 1. С. 70–76.
5. Литвинська С. Становлення української термінографії періоду «золотого десятиліття» (на прикладі «Словника української мови» Дмитра Яворницького). *Українська термінологія: традиції та новації: зб. матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Київ, 16 квітня 2024 р.) / Національний авіаційний університет, факультет лінгвістики та соціальних комунікацій, кафедра української мови та культури. За заг. ред. С. В. Литвинської, А. В. Сібрук. Київ : Талком, 2024. С. 39–43.
6. Литвинська С., Сібрук А. Із таємниць української абетки: літера «И» в україномовній традиції. *Сучасні соціокультурні трансформації: медіа, мова, комунікації: зб. матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції* (Київ, 15 лютого 2024 р.). Київ, 2024. С. 35–36.
7. Німчук В.В. Проблеми українського правопису ХХ – початку ХХІ ст. ст. Київ: [б. в.], 2002. 112 с.
8. Огієнко І. Історія української мови / Упоряд., авт. передмови і коментарів М. С. Тимошик. 2-ге вид., випр. Київ : Наша культура і наука, 2004. 436 с.
9. Словарь української мови / Упоряд. Б. Грінченко. Т. I–IV. Київ 1907–1909. UKRLIT.ORG. *Публічний електронний словник української мови*. URL: [http://ukrlit.org/slovyk/hrinchenko\\_slovar\\_ukrainskoi\\_movy](http://ukrlit.org/slovyk/hrinchenko_slovar_ukrainskoi_movy) (дата звернення – 26.01.2024).
10. Український правопис. Київ : Наукова думка, 2019. 391 с.
11. Яворницький Д. І. Словник української мови. Т. 1. Харків : Фоліо, 2017. 426 с.

#### REFERENCES

1. Horetskyi P.I. (1963) Istoriiia ukrainskoi leksykohrafii. [History of Ukrainian lexicography] Kyiv : AN URSSR. 244. [in Ukrainian].
2. Hrinchenko B. (1907) K voprosu o pravopysanyu ukraynskoho yazyka. [To the question about spelling of Ukrainian] Tsyfrova biblioteka Borysa Hrinchenka. – Digital library of Boris Grinchenko. URL: <https://drive.google.com/file/d/1vELv3RAn4y4MMFVSSYVj8y3HfNmvMAoC/view> (data zvernennia – 15.04.2024). [in Ukrainian].
3. Hrinchenko B. (1908) Try pytannia nashoho pravopysu. [Three questions about our spelling] Tsyfrova biblioteka Borysa Hrinchenka.. Digital library of Boris Grinchenko] URL: <https://dl.kubg.edu.ua/items/show/18> (data zvernennia – 15.04.2024). [in Ukrainian].
4. Dzendzelivskiy Y. O. (1971) Zakhody Peterburzkoj akademii nauk shchodo vporiadkuvannia ukrainskoho pravopysu. [Measures of the St. Petersburg Academy of Sciences regarding the regulation of Ukrainian spelling] *Movoznavstvo – Linguistics*. № 1. 70–76. [in Ukrainian].
5. Lytvynska S. (2024) Stanovlennia ukrainskoi terminohrafii periodu «zolotoho desiatylittia» (na prykladi «Slovyuka ukrainskoi movy» Dmytra Yavornytskykoho). [Formation of Ukrainian terminology during the period of the "golden decade" (on the example of Dmytro Yavornytskyi's "Dictionary of the Ukrainian Language")] *Ukrainska terminolohiia: tradytsii ta novatsii: zb. materialiv vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii – Ukrainian terminology: traditions and innovations: coll. materials of the All-Ukrainian scientific and practical conference* (m. Kyiv, 16 kvitnia 2024 r.) / Natsionalnyi aviatsiyni universytet, fakultet linhvistyky ta sotsialnykh komunikatsii, kafedra ukrainskoi movy ta kultury. Za zah. red. S. V. Lytvynskoi, A. V. Sibruk. Kyiv : Talkom. 39–43. [in Ukrainian].
6. Lytvynska S., Sibruk A. (2024) Iz taiemnyts ukrainskoi abetky: litera «И» v ukrainomovnii tradytsii. [From the secrets of the Ukrainian alphabet: the letter «И» in the Ukrainian tradition] *Suchasni sotsiokulturni transformatsii: media, mova, komunikatsii: zb. materialiv Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii – Modern sociocultural transformations: media, language, communications: coll. materials of the International Scientific and Practical Conference*, Kyiv. 35–36. [in Ukrainian].
7. Nimchuk V.V. (2002) Problemy ukrainskoho pravopysu XX – pochatku XXI st. [Problems of Ukrainian orthography of the 20th and early 21st centuries] Kyiv: [b. v.]. 112 [in Ukrainian].
8. Ohiienko I. (2004) Istoriiia ukrainskoi movy. [History of the Ukrainian language] / Uporiad., avt. peredmovy i komentariv M. S. Tymoshyk. 2-he vyd., vypr. Kyiv : Nasha kultura i nauka. 436 [in Ukrainian].
9. Slovar ukrainskoi movy [Dictionary of the Ukrainian language] (1907–1909) / Uporiad. B.Hrinchenko. T. I–IV. Kyiv. UKRLIT.ORG. *Publichnyi elektronnyi slovnyk ukrainskoi movy – Public electronic dictionary of the Ukrainian language*. URL: [http://ukrlit.org/slovyk/hrinchenko\\_slovar\\_ukrainskoi\\_movy](http://ukrlit.org/slovyk/hrinchenko_slovar_ukrainskoi_movy) (data zvernennia – 26.01.2024). [in Ukrainian].
10. Ukrainskyi pravopys (2019) [Ukrainian spelling] Kyiv : Naukova dumka. 391 [in Ukrainian].
11. Yavornytskyi D. I. (2017) Slovnyk ukrainskoi movy. [Dictionary of the Ukrainian language] T. 1. Kharkiv : Folio. 426. [in Ukrainian].